

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lahjontaa koskevaan rikosoikeudelliseen yleissopimukseen tehdyn varauman peruuttamisen hyväksymisestä ym.

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 31.5.2016, OM 7/41/2014

Pyydettyinä lausuntona Tuomariliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa:

1. Yleistä

Lausuttavana olevaa HE-luonnosta on edeltänyt lahjusrikostyöryhmän 20.2.2015 antama yksimielinen mietintö ”Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet” (Oikeusministeriön julkaisusarja *Mietintöjä ja lausuntoja* 9/2015). Luonnoksessa on työryhmän kannasta poiketen päädytty esittämään rangaistussäännöstä vaikutusvallan kauppaamisrikoksesta ja tähän liittyen oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista tuohon rikokseen sekä työryhmän kannan mukaisesti oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista myös törkeään kirjanpitorikokseen.

Tuomariliitto on edellä mainitusta mietinnöstä 15.6.2015 antamassaan lausunnossa hyväksynyt työryhmän loppupäätelmän (mietinnön s. 89), jonka mukaan riittäviä perusteita erityiselle vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevalle rangaistussäännökselle ei ollut. Tuomariliitto on lausunnossaan pitänyt perusteltuna oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista myös törkeään kirjanpitorikokseen. Kun viimeksi mainittu ehdotus vastaa työryhmän mietinnössä ehdotettua, Tuomariliitolla ei ole siitä enää uutta lausuttavaa.

Tuomariliitto toteaa, että kun kysymys vaikutusvallan väärinkäyttöä koskevasta kriminalisoinnista on kytköksissä Suomen Euroopan neuvoston rikosoikeudellisen yleissopimuksen (SopS 107–108/2002) 12 artiklaan tekemän, 1.2.2018 saakka voimassa olevan varauman poistamiseen, jota Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO on suositellut, nyt ehdotetussa kriminalisoinnissa on kysymys poliittisesta ratkaisusta. Tämän vuoksi Tuomariliitto ei ota kantaa kysymyksen siitä, tulisiko ehdotettu kriminalisointi lisätä rikoslakiin vai ei.

Tuomariliitto kuitenkin korostaa, että mahdollinen rangaistussäännös tulee muotoilla niin, että se täyttää Suomen perus- ja rikosoikeusjärjestelmän kantavien periaatteiden, erityisesti rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja perusoikeuksien rajoittamisedellytysten ja varsinkin niihin sisältyvän tarkkarajaisuusvaatimuksen asettamat vaatimukset.

2. Vaikutusvallan kauppaamisrikos

Rangaistussäännöksen jäsentely ja tunnusmerkistö

Ehdotetun rikoslain 16 luvun 14 c §:n rangaistussäännöksen sisältöä ja jäsentelyä on käsitelty varsin perusteellisesti luonnoksen otsikoiden ”Vaikutusvallan väärinkäyttörikkosen rakenne ja sisältö” (s. 30 – 39) sekä ”Rangaistussäännöksen jäsentely” (s. 39 – 42) alla.

Tuomariliitto toteaa, että rangaistussäännöksen muotoiluun on monilta kohdin selkeästi vaikuttanut pyrkimys varmistaa se, että tämän lausunnon kohdassa 1 mainittuun yleissopimukseen tehty varauma voidaan poistaa. Ehdotetun rangaistussäännöksen sisältöä ja rakennetta on perusteltua arvioida tästä lähtökohdasta. Tuomariliiton käsityksen mukaan on perusteltua syytä epäillä, onko ehdotettu säännös kuitenkin riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Mahdollisesta hallituksen esityksestä on tämän vuoksi eduskuntakäsittelyssä aiheellista pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Tuomariliitto pitää sinänsä hyväksyttävänä ehdotettua sääntelytapaa, jossa vaikutusvallan kauppaamisrikoksesta säädetään samassa pykälässä sekä aktiivisen että passiivisen tekemuodon osalta.

Tuomariliitto toteaa, että tunnusmerkistöön on ehdotettu eräitä muotoiluja, jotka ovat lainsäädännössämme epätavallisia ja jotka ovat osin myös kielellisesti varsin monimutkaisia. Joka tapauksessa aktiivista vaikutusvallan kauppaamisrikoksesta koskevan ehdotetun 14 c §:n 1 momentin luettavuutta parantaisi, jos määritteet ”suoraan tai välillisesti” siirrettäisiin heti virkkeen ensimmäisen sanan perään ja ennen kiellettyä tekemistä kuvaavia verbejä (”Joka suoraan tai välillisesti lupaa, tarjoaa tai antaa ...”). Tämä kirjoitustapa vastaisi myös luonnoksen perustelujen asianomaisessa kohdassa (s. 31) mainituissa säännöksissä käytettyä kirjoitustapaa.

Hyvänä ratkaisuna Tuomariliitto pitää ehdotusta erityisen määrittelysäännöksen ottamisesta 14 c §:n 3 momenttiin sisällöllisesti vaikean epäasiallista vaikuttamista koskevan tunnusmerkin tulkintaepäselvyyksien vähentämiseksi.

Tuomariliitto pitää kannatettavana abstraktista vaaraa koskevan tunnusmerkin (”siten, että teko on omiaan horjuttamaan luottamusta päätöksenteon riippumattomuuteen”) sisällyttämistä sekä aktiivista tekemuotoa koskevaan 1 momenttiin että passiivista tekemuotoa koskevaan 2 momenttiin.

Niin ikään Tuomariliitto pitää perusteltuna 4 momenttiin sijoitettavaksi ehdotettua toissijaisuussäännöstä.

Tuomariliitolla ei ole muilta osin lausuttavaa ehdotetun rangaistussäännöksen jäsentelystä ja tunnusmerkistön muotoilusta.

Rangaistusasteikko

Tuomariliitto pitää luonnoksen perusteluissa (s. 42) esiin tuodut näkökohdat huomioon ottaen asianmukaisena ehdotettua rangaistusasteikkoa (sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta).

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tuomariliitto pitää luonnoksen perusteluissa (s. 45) esitetyistä syistä perusteltuna

oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista vaikutusvallan kauppaamisrikokseen (ehdotettu rikoslain 16 luvun 18 §:n muutos).

Muut säännökset

Tuomariliitolla ei ole huomauttamista vaikutusvallan kauppaamisrikosta koskevan rangaistussäännöksen säätämiseen liittyen ehdotettuihin muutoksiin rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momenttiin ja 16 luvun 20 §:n 3 ja 4 momentteihin.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon valmistelusta on vastannut hovioikeudenneuvos Kimmo Vanne. Lausuntoasiaa on käsitelty Käräjäoikeustuomarit ry:n hallituksessa 19.8.2016 sekä Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa 29.8.2016.

Helsingissä 31.8.2016

Kimmo Vanne
Tuomariliiton puheenjohtaja